

ZAMONAVIY TA'LIMDA PEDAGOGIK YONDASHUVLARNING O'RNI VA AHAMIYATI

Umurqulova Safiya

Isoqova Vazira

Annotatsiya. *Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida pedagogik yondashuvlarning mazmuni, tamoyillari va ularning ta'lim sifatini oshirishdagi o'rni keng yoritiladi. Shuningdek, konstruktivizm, kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, interaktiv metodlar hamda raqamli pedagogika kabi zamonaviy pedagogik paradigmalar ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi.*

Kirish

XXI asr ta'limi jamiyatning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy taraqqiyotida asosiy omil sifatida qaralmoqda. Innovatsion iqtisodiyot, raqamli transformatsiya, intellektual kapitalning o'sishi pedagogik tizimdan yangi yondashuvlarni talab qiladi. Zamonaviy ta'lim jarayonida an'anaviy "bilim berish" modeli o'rniga o'quvchining mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarni hal etishi, kommunikativ va kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan yondashuvlar ustuvorlik kasb etmoqda (UNESCO, 2024).

Shu nuqtai nazardan pedagogik yondashuvlar nafaqat dars jarayonini tashkil etish, balki shaxsning har tomonlama kamol topishiga xizmat qiluvchi metodologik asosdir.

1. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarning nazariy asoslari[1]

Pedagogik yondashuv — bu ta'lim jarayonini tashkil etishda ustuvor bo'lgan ilmiy-konseptual, metodik va amaliy tamoyillar majmuasi. Bugungi ta'limda quyidagi asosiy yondashuvlar keng qo'llanilmoqda:

Yondashuv nomi	Asosiy g'oya	Kutilgan natija
Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim	Har bir o'quvchi o'ziga xos shaxs sifatida rivojlanadi	Individual qobiliyat va iqtidorlar ochiladi
Konstruktivistik yondashuv	Bilim o'quvchi tomonidan faol ravishda quriladi	Mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalari shakllanadi
Kompetensiyaga asoslangan ta'lim	O'quvchi real amaliy vazifalarni bajarishga tayyor bo'ladi	Kasbiy va ijtimoiy kompetensiyalar rivojlanadi
Raqamli pedagogika	Ta'lim jarayonida AKT va sun'iy intellektni qo'llash	Ta'limning moslashuvchanligi va samaradorligi oshadi

Pedagog olimlar (Vygotskiy, Dewey, Bruner, Gardner) ta'limning mazmuni bilim bilan cheklanmasligi, balki fikrlash jarayonini rivojlantirishga yo'naltirilishi lozimligini ta'kidlaydilar.

2. Shaxsga yo'naltirilgan pedagogik yondashuvning ahamiyati[2]

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv o'quvchining ehtiyojlari, qiziqishlari, individual rivojlanish traektoriyasiga asoslanadi. Bu yondashuvda:

- O'qituvchi rahbar emas, balki konsultant;
- O'quvchi esa ma'lumotni iste'mol qiluvchi emas, balki ta'lim jarayonining faol subyekti bo'ladi.

Afzalliklari:

- motivatsiyaning ortishi
- mustaqil o'qish va qaror qabul qilish ko'nikmalarining shakllanishi
- individual o'quv rejalari orqali iqtidorni qo'llab-quvvatlash

3. Konstruktivizm yondashuvi va muammoli ta'lim[3]

Konstruktivistik pedagogika o'quvchining bilimi tayyor ko'rinishda emas, balki faol o'rganish jarayonida shakllanishini ta'kidlaydi. Piage, Vygotskiy, Bruner nazariyalariga ko'ra:

“Bilim — bu o'quvchining faoliyat jarayonida quradigan shaxsiy kognitiv modeli.”

Bunda:

- muammoli vaziyatlar yaratiladi,
- o'quvchilar guruhda muhokama qiladi,
- bilim o'zlashtiriladi va amaliyotga tatbiq qilinadi.

4. Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim[4]

Kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuv o'quvchining bilimlarni qo'llay bilish qobiliyatini rivojlantiradi. UNESCO (2023) standartlariga ko'ra, quyidagi kompetensiyalar yetakchi hisoblanadi:

1. **Kognitiv kompetensiya** — tahlil qilish, umumlashtirish, baholash
2. **Kommunikativ kompetensiya** — nutq, jamoada ishlash
3. **Texnologik kompetensiya** — AKTdan samarali foydalanish
4. **Kreativ kompetensiya** — yangi g'oya va yechim yaratish

Bu model bugungi mehnat bozori talablariga to'liq mos keladi.

5. Raqamli pedagogika va sun'iy intellektning ta'limdagi o'rni[5]

Raqamli ta'lim vositalari (LMS platformalar, mobil ilovalar, virtual laboratoriyalar, AR/VR texnologiyalar) dars samaradorligini sezilarli oshirmoqda. Sun'iy intellekt asosidagi tizimlar individual ta'lim trayektoriyasini yaratish imkonini beradi.

Raqamli yondashuvning afzalliklari:

- ta'limni istalgan joyda davom ettirish
- o'quv jarayonini real vaqt rejimida monitoring qilish
- adaptiv o'qitish algoritmlari orqali individuallashtirish

Xulosa

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar ta'lim jarayonining sifatini tubdan o'zgartirdi. An'anaviy bilim berishdan ko'ra, o'quvchi shaxsining kompleks rivojiga

e'tibor kuchaydi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, konstruktivizm, kompetensiyaga asoslangan o'qitish va raqamli pedagogika — bugungi pedagogik jarayonning asosiy metodologiyasidir.

Ushbu yondashuvlarni ta'lim amaliyotiga to'liq joriy etish:

- ta'lim sifatini oshiradi,
- o'quvchining intellektual salohiyatini rivojlantiradi,
- jamiyatning innovatsion rivojlanishiga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Vygotsky, L. S.** (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
2. **Dewey, J.** (1938). *Experience and Education*. Macmillan Publishing.
3. **Bruner, J.** (1996). *The Culture of Education*. Harvard University Press.
4. **Gardner, H.** (2011). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. Basic Books.
5. **OECD** (2019). *OECD Future of Education and Skills 2030*.
6. **UNESCO** (2023). *Learning to Be: Education for the Future*. Paris: UNESCO Report.
7. **European Commission** (2020). *Key Competences for Lifelong Learning*.